

कृषि गणना

२०१५-१६

नमुना कृषि गणना (भाग -२)

मार्गदर्शक सूचना पुस्तिका

कृषि गणना २०१५-१६

प्रस्तावना

कृषि गणना सन २०१५-१६ ही दहावी कृषि गणना देश पातळीवर सुरु करण्याबाबत केंद्र शासनाने दि.६ मे २०१५ चे पत्राद्वारे सर्व राज्यांना सूचना दिलेल्या आहेत.

राज्यामध्ये वर्ष २०१५-१६ हे संदर्भ वर्ष धरून करण्यात येणारी कृषि गणना भूमि अभिलेख्याच्या संगणकीकरणाच्या आधारे करण्याचा निर्णय घेण्यात आलेला आहे. सदर संपूर्ण कृषि गणनेचे काम प्रगती पथावर आहे.त्यासाठी राष्ट्रीय सुचना विज्ञान केंद्र, पुणे यांनी विकसीत केलेल्या सॉफ्टवेअरचा उपयोग करण्यात येत असून, त्यांचे समन्वयाने कृषि गणना करण्यात येत आहे. संपूर्ण कृषि गणनेचे काम पूर्ण झाल्यानंतर लगेचच नमुना कृषि गणनेचे काम पूर्ण करावयाचे आहे.

नमुना कृषि गणनेमध्ये वहिती खातेदारांची शेतीविषयक निरनिराळ्या बाबींखालील माहिती,केंद्र शासनाने विहित केलेल्या रजिस्टर-एच मध्ये भरण्यात येणार असून त्यामुळे राज्यातील विविध पिकांखालील क्षेत्र, सिंचनाची सुविधा, वहिवाटीनुसार वहिती क्षेत्र आणि क्षेत्राचे वापरानुसार वर्गीकरण याबाबतची माहिती प्राप्त होणार आहे. राज्यातील मुख्य पिकाखालील खातेदारांची संख्या व क्षेत्र भविष्यात शासकीय योजनांच्या नियोजनांसाठी उपयोगी पडणार आहे.

सदरची कृषि गणना अचूक वेळापत्रकानुसार व खात्रीलायक होण्यासाठी सर्व स्तरावरील अधिका-यांकरिता नमुना कृषि गणनेच्या या मार्गदर्शक पुस्तिकेमध्ये सविस्तर माहिती दिलेली आहे.

कृषि गणना २०१५-१६ चे क्षेत्रिय काम सुलभतेने व वेळेत पार पाडण्यासाठी तसेच कामाचा दर्जा उच्चतम राखण्यासाठी ही पुस्तिका कृषि गणनेचे काम करणा-या क्षेत्रिय अधिकारी / कर्मचारी यांचेकरिता अत्यंत उपयुक्त ठरणार आहे, याची मला खात्री आहे.

मुंबई
दि.३० जानेवारी २०१७

(विजय कुमार)
प्रधान सचिव (कृषि)
तथा कृषि गणना आयुक्त
महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई-३२

अनुक्रमणिका

अ.क्र.	बाब	पान क्र.
१	प्रस्तावना	१
२	नमुना कृषि गणना म्हणजे काय?	१
३	नमुना कृषि गणनेचे उद्देश	१
४	नमुना कृषि गणनेच्या कामाचे स्वरूप	२
५	नमुना कृषि गणनेची व्याप्ती व गावांची निश्चिती	२
६	भूमि अभिलेखातील माहिती अद्ययावत करणे	२
७	यंत्रणा	३
८	प्रशिक्षणाचा कार्यक्रम	३
९	तांत्रिक घटक	३
१०	व्यवस्थापन	३
११	नमुना कृषि गणनेची प्रपत्रे भरणेबाबत सुचना	४
१२	कृषि गणनेच्या पत्रकांची तपासणी व छाननी	१२
१३	संक्षिप्त मार्गदर्शक सुचना	१४
१४	परिशिष्ट -1 रजिस्टर एच-वहिती खातेदारांची माहिती	१५
१५	रजिस्टर एच (परिशिष्ट-1) भरण्याबाबत सुचना	१८
१६	परिशिष्ट -2 तक्ता एस. एस. : रजिस्टर एच चा सारांश	२१
१७	परिशिष्ट-3 पिकांना दयावयाच्या कोड नंबरची यादी	२२
१८	परिशिष्ट-4 कृषि गणनेच्या यादया, प्रपत्र व रजिस्टरवर वापरावयाचे जिल्हा व तालुक्यांचे कोड नंबर	२४
१९	परिशिष्ट-5 पर्यवेक्षण अहवाल	२९

कृषि गणना २०१५-१६

महाराष्ट्र राज्य

नमुना कृषि गणनेच्या कामाबाबत मार्गदर्शक सुचना :

१. प्रस्तावना

कृषि गणनेचे काम संपूर्ण भारतात एकाचवेळी करण्यात येते. भारतामध्ये गणनेचे काम जागतिक कृषि गणनेसाठी, युनोच्या अन्न व कृषि विभागाने निश्चित केलेल्या सर्वसाधारण मार्गदर्शक सूचनेप्रमाणे केले जाते. सर्वकष कृषि गणनेचे काम देशातील इतर राज्यासह महाराष्ट्रात १९७० पासून करण्यात येत आहे. राष्ट्रीय कृषि आयोगाने १९७६ मध्ये शिफारस केल्यानुसार दर पाच वर्षांनी कृषि गणना घेण्यात यावी असे ठरविण्यात आले. महाराष्ट्रात सन १९७०-७१ पासून १९७६-७७, १९८०-८१, १९८५-८६, १९९०-९१, १९९५-९६ व २०००-२००१ ह्या संदर्भ वर्षासाठी एकूण सात कृषि गणनेचे काम करण्यात आलेले आहे. २००५-०६ मध्ये घेण्यात येणारी आठवी कृषि गणना महाराष्ट्रामध्ये काही कारणांमुळे होऊ शकली नाही. सन २०१०-११ ची नववी कृषि गणना होती. सन २०१५-१६ या संदर्भ वर्षासाठी घेण्यात येणारी दहावी कृषि गणना आहे.

कृषि गणनेचे मुख्य उद्दिष्ट म्हणजे जागतिक पातळीवरील कृषि विषयक विस्तृत माहिती एक सुत्रानुसार गोळा करणे, जेणेकरून आंतरराष्ट्रीय पातळीवर तौलनिक अभ्यास करणे शक्य व्हावे. कृषि गणनेची माहिती विकासात्मक नियोजन, सामाजिक आर्थिक धोरण ठरविणेकरिता आणि राष्ट्रीय आद्यक्रम ठरविण्याकरिता आवश्यक आहे.

२. नमुना कृषि गणना म्हणजे काय ?

तालुक्यातील संपुर्ण (कृषि गणनेच्या १०० टक्के) गावांपैकी २० टक्के गावे रॅन्डम पध्दतीने निवडून (टी.आर.ए. यादीवरून) निवडलेल्या गावातील वहिती खातेदारांची वैयक्तिक कृषिविषयक निरनिराळ्या बाबींखालील केंद्रशासनाने विहित केलेल्या नमुन्यात माहिती गोळा करण्याच्या शासनप्रणीत पध्दतीस नमुना कृषि गणना म्हणतात.

३. नमुना कृषि गणनेचे उद्देश

१. निवडलेल्या गावातील खातेदारांची शेतीविषयक स्थिती, निव्वळ पेरलेले क्षेत्र व पड क्षेत्र व त्यांस अनुसरून इतर माहिती मिळते.
२. गावात प्रामुख्याने कोणती पिके घेतली जातात व त्यापैकी किती प्रमाणात बागायत क्षेत्र आहे? ही माहिती तालुक्याच्या बेरजेत घेऊन, तालुक्यात बागायत, जिरायत क्षेत्र किती प्रमाणात आहे याची आकडेवारी मिळू शकते.
३. तालुक्यामधील गावातील माहितीचे संकलनावरून तालुक्यात कोणकोणती पिके प्रामुख्याने घेतली जातात याची माहिती मिळते.
४. सामाजिक गटाप्रमाणे माहिती गोळा केली जात असलेने, तालुक्यात कोणत्या सामाजिक गटामध्ये शेतीची प्रगती कशी आहे, याची आकडेवारी मिळू शकते.
५. तालुक्यातील गणनेच्या आकडेवारीवरून तालुक्यातील शेतीविषयक स्थिती समजते व तिचा उपयोग शासकीय योजनांच्या नियोजनासाठी केला जाऊ शकतो.
६. तालुक्यातील शेतीविषयक, बाबींच्या माहितीवरून जिल्ह्याची माहिती मिळते. कोणता जिल्हा कोणत्या पिकासाठी प्राधान्याने अग्रेसर आहे याची माहिती मिळते.

७. तालुक्यातील सिंचन सुविधा, बागायत/जिरायत क्षेत्र,वहितीधारक संख्या यांची आकडेवारी नमुना सर्वेक्षणातून अचूक मिळते.

४. नमुना कृषि गणनेच्या कामाचे स्वरूप

१. नमुना कृषि गणने अंतर्गत राज्यातील एकूण गावांपैकी यादृच्छिक पध्दतीने निवडलेल्या २० टक्के गावांची माहिती गोळा करण्यात येते. यामध्ये प्रामुख्याने १) क्षेत्राचे वहितीच्या प्रकारानुसार वर्गीकरण २) वहिती क्षेत्राचे विविध भूमी उपयोगानुसार वर्गीकरण व ३) विविध पिकाखालील क्षेत्र या बाबींचा समावेश होतो. सदरची २० टक्के गावे ही महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे क्षेत्रफळ वेळेवर कळविण्याच्या योजनेअंतर्गत कृषि गणनेच्या संदर्भ वर्षासाठी निवडलेली गावे होत. या निवडलेल्या गावांच्या मूलभूत महसूली अभिलेखामधुन सर्व रहिवासी खातेदारांची उपरोक्त कृषि गणनेविषयक माहिती संकलित करण्यात यावी. रहिवाशी खातेदारांमध्ये शहरी खातेदारांचाही समावेश करावा.

२. संपुर्ण कृषि गणनेअंतर्गत गावाच्या टेबल-१ नुसार प्राप्त होणा-या वहिती खातेदारांच्या माहितीशी नमुना कृषि गणने अंतर्गत निवडलेल्या गावातील खातेदारांच्या एच रजिस्टरमधील माहिती जुळणे आवश्यक आहे. सदर माहिती रहिवाशी खातेदारांचे गट नं./स.नं. निहाय वहिती क्षेत्राची असावी.

३. क्षेत्राचे वहिवाटीनुसार वर्गीकरण, भूमी उपयोगानुसार वर्गीकरण तसेच पिकाखालील क्षेत्र या बाबींची स.नं./गट नं. नुसार आकडेवारी प्रथमतः स्वतंत्र कागदावर संकलित करावी. तदनंतर एकत्रित आकडेवारी एच-रजिस्टर मधील संबंधित रकान्यामध्ये नोंदवावी. २० टक्के गावांचे प्राप्त आकडेवारीच्या आधारे क्षेत्र अंदाजित करण्याच्या विहित कार्यपध्दतीनुसार तालुका/जिल्हा/राज्य स्तरावरील नमुना कृषि गणनेच्या विहित तक्त्यांची आकडेवारी संकलित करावी.

५. नमुना कृषि गणनेची व्याप्ती व गावांची निश्चिती

१. नमुना कृषि गणनेकरीता राज्यातील एकूण गावांपैकी महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे क्षेत्रफळ वेळेवर कळविण्याच्या योजनेअंतर्गत (टी.आर.ए.) कृषि गणनेच्या संदर्भ वर्षासाठी निवडलेली २० टक्के गावे विचारात घ्यावी. सदर गावे जिल्हा/तहसील कार्यालयांना कळविण्यात यावीत, तदनंतर त्यांचेकडून सदर गावांचे तलाठी यांना कळविण्यात येऊन एच रजिस्टर मध्ये माहिती भरण्यात येईल.

२. निवडलेल्या २० टक्के गावातील सर्व खात्यांच्या नोंदी एच रजिस्टर मध्ये घेण्यात याव्यात.

६. भूमि अभिलेखातील माहिती अद्ययावत करणे व प्रत्यक्ष वहिवाट करणा-या शेतक-यांची गोपनीय यादी करणे

राज्य शासनाकडील शासन निर्णय क्रमांक संकिर्ण-२०१५/प्र.क्र.२७७/ल-१, दिनांक १६/१०/२०१५ अन्वये कृषि वर्ष २०१५-१६ हे भू-अभिलेखे अद्ययावत करावयाचे वर्ष म्हणून घोषित केले आहे. प्रत्यक्ष क्षेत्रीय काम सुरु करण्यापूर्वी सर्व महसूल अभिलेखे अद्ययावत करण्यात यावेत. मालकी हक्क हस्तांतरणाची सर्व प्रकरणे संदर्भ वर्षामध्ये गणना सुरु होण्यापूर्वी विचारात घेणे आवश्यक आहे. विशेष तपासणी मोहिमेद्वारे भू-अभिलेखे परिपूर्ण असल्याची खातरजमा करावी. कृषि गणनेच्या आकडेवारीची गुणवत्ता ही भू-अभिलेखाच्या गुणवत्तेवर आधारित आहे. यास्तव कृषि गणना सन २०१५-१६ करण्यासाठी सर्व गावांचे भू-अभिलेखे अद्ययावत असल्याची खात्री करावी.

७. यंत्रणा

कृषि गणनेतील आवश्यक ती माहिती तलाठी दफ्तरातील भू-अभिलेखातील नोंदीवरूनच संकलन व पुनर्वर्गीकरण करून घ्यावयाची आहे. म्हणून हे काम तलाठी यांनी पार पाडावयाचे आहे. या कामावरील देखरेख, त्यासाठी लागणारे मार्गदर्शन व वहिती खात्यातील निरनिराळ्या जमिनीची माहिती गोळा करण्याची संकलन व्यवस्था करण्याचे काम मंडळ अधिकारी यांनी त्यांच्या भागात पहावयाचे आहे. तहसिल पातळीवर तहसिलदार, उपविभागीय पातळीवर उपविभागीय अधिकारी तर जिल्हा पातळीवर जिल्हाधिकारी यांची देखरेख व जबाबदारी राहिल. त्यासाठी जिल्हाधिकारी यांचे अधिनस्त असलेल्या वरिष्ठ अधिकारी (निवासी उपजिल्हाधिकारी) यांचेकडे सर्व कामाची जबाबदारी देण्यात आली असून त्यांना जिल्ह्यासाठी सहाय्यक आयुक्त (कृषि गणना) म्हणून नेमले आहे. तसेच तहसिलदार यांना तालुका गणनेचे अधिकारी म्हणून नेमण्यात आलेले आहे. वेळापत्रकाप्रमाणे सुचना बरहुकूम योग्य माहिती तलाठी यांचेकडून गोळा केली जात आहे हे पाहण्याची जबाबदारी त्यांचेवरच राहिल.

८. प्रशिक्षणाचा कार्यक्रम

महसूल विभागाच्या मुख्यालयी, विभागातील जिल्हास्तरावर कृषि गणनेचे काम पहाणारे निवासी उपजिल्हाधिकारी, उपविभागीय अधिकारी, जिल्हा सांख्यिकी अधिकारी (अर्थ व सांख्यिकी कार्यालय) व जिल्हा अधीक्षक कृषि अधिकारी यांचे तंत्र अधिकारी (सांख्यिकी) यांचे प्रशिक्षण सांख्यिक (वर्ग १), विभागीय कृषि सह-संचालक कार्यालय व उपआयुक्त (महसूल)यांनी आयोजित करावे. प्रशिक्षणाच्या दिवशी विभागातील प्रत्येक उपविभाग स्तरावर घ्यावयाच्या प्रशिक्षणाच्या तारखा निश्चित करण्यात याव्यात. उपविभाग स्तरावर तहसिलदार, तालुका कृषि अधिकारी, मंडल अधिकारी व तलाठी/पटवारी यांना प्रशिक्षण द्यावे. हे प्रशिक्षण उपविभागीय अधिकारी यांनी आयोजित करावे व त्यांना जिल्हा अधीक्षक कृषि अधिकारी यांचे तंत्र अधिकारी (सांख्यिकी) हे मदत करतील व प्रशिक्षक म्हणून तंत्र अधिकारी (सांख्यिकी) व विभागीय सांख्यिक, विभागीय कृषि सह-संचालक कार्यालय, यांनी काम करावे.

९. तांत्रिक घटक

तांत्रिक घटक म्हणजे एकाच व्यवस्थापनेत व नियंत्रणाखाली मोडणारी उत्पादनाच्या साधनांची सामग्री होय. यास बारदान किंवा खटले असे म्हणण्याचा प्रघात आहे. तांत्रिक घटकामध्ये पुढील बाबींचा समावेश होतो.

- अ) उत्पादनाच्या पुरवठ्याच्या बाबी (बी-बियाणे,खते इ.)
- ब) मजूर
- क) जनावरे
- ड) अवजारे व यंत्रे

१०. व्यवस्थापन

व्यवस्थापन म्हणजे कृषि उत्पादनाच्या बाबीं संबंधी निर्णय घेणा-या जबाबदार इसमाकडून झालेली व्यवस्था. जर ही सामग्री व साधने एकापेक्षा जास्त गावात ठेवली असतील व एकाच व्यवस्थापनेत मोडत असतील,तर ती एकाच तांत्रिक घटकाची मानली जातील. पण दोन ठिकाणच्या जमिनी वेगवेगळ्या दोन व्यवस्थापनेने वहीवाटल्या जात असतील तर ती दोन वेगवेगळी खाती धरावी लागतील.

वरील व्याख्येवरून हे स्पष्ट होईल की, प्रत्यक्ष कसणारा शेतकरी, ही माहिती गोळा करण्याचा घटक धरला जाईल.

११. नमुना कृषि गणनेची प्रपत्रे भरणेबाबत सुचना

१. नमुना पध्दतीच्या कृषि गणनेत खातेदाराकडे शेतीसंबंधी असलेल्या इतर बाबींविषयीची सविस्तर माहिती गोळा करावयाची आहे. यासाठी राज्यातील एकूण गावांपैकी २० टक्के म्हणजेच अंदाजे ९ हजार गावांची रॅन्डम पध्दतीने निवड केलेली आहे. ही निवडलेली गावे म्हणजेच महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे क्षेत्रफळ वेळेवर कळविण्याच्या योजनेसाठी निवडलेली गावेच होत. नमुना कृषि गणनेअंतर्गत वहिती खात्यांचे क्षेत्रांच्या मुलभूत बाबी जसे वहिवाटीनुसार वर्गीकरण, क्षेत्राचे भूमी उपयोगानुसार वर्गीकरण व पिकनिहाय क्षेत्र याची माहिती प्रत्येक स.नं./गट नं. निहाय संकलित करण्यात यावी. सदर माहिती संकलित करताना वहिती खातेदाराचे संबंधित गावातील निवासी क्षेत्र अथवा त्याच तालुक्यातील इतर गावातील क्षेत्राची माहिती विचारात घ्यावी. जर रहिवाशी वहिती खातेदार निवडलेल्या नमुना गावासह अन्य गावामधील क्षेत्र वहिती करीत असेल तर संबंधित गावाचे तलाठ्याने सदर खातेदाराचे अन्य गावातील तलाठ्याकडून या वहिती क्षेत्राच्या सर्व आवश्यक बाबींचे क्षेत्राची आकडेवारी स्वतंत्र तक्ता-एच मध्ये प्राप्त करून घ्यावी आणि वहिती खातेदाराचे निवासी क्षेत्रामध्ये एकत्रित करावी. रहिवाशी खातेदाराने निवासी नमुना गावाव्यतिरिक्त अन्य गावामध्ये वहिती केलेल्या क्षेत्राची माहिती यादी एल-१ चे रकाना क्र. ८ किंवा यादी एल-२ मध्ये केलेल्या नोंदीनुसार प्राप्त होऊ शकेल. एका वहिती खातेदाराचे सर्व स.नं./गट नं. ची आकडेवारी संकलित करताना तलाठ्याने रजिस्टर एच चे सर्व रकान्यांची माहिती स्वतंत्र कागदावर त्या खातेदाराचे नावापुढे संकलित करावी. याच कार्यपध्दतीनुसार यादी एल-१ अन्वये गावातील सर्व रहिवाशी खातेदारांची माहिती रजिस्टर एच मध्ये संकलित करावी.

२. रजिस्टर एच मध्ये नमुना गावातील सर्व वहिती क्षेत्राची स.नं./गट नं./पोटहिस्सानिहाय (खातेदारांचे अन्य गावातील क्षेत्रासह) आकडेवारी नोंदविण्यात यावी. प्रत्येक गावातील प्रत्येक वहिती खातेदाराचे क्षेत्राची माहिती स्वतंत्रपणे एच रजिस्टरमध्ये नोंदविण्यात येऊ नये.

३. सर्व वहिती क्षेत्र हे हेक्टर/आर मध्ये नमुद करावे.

४. नमुना गावामध्ये ज्यांचे वास्तव्य तालुक्याबाहेर आहे, असे खातेदार असणे शक्य आहे. सदर बिगर रहिवाशी वहिती खातेदार गावातील रहिवासी खातेदार गृहित धरून त्यांचे वहिती क्षेत्र गावातील वहिती क्षेत्रामध्ये एकत्रित करावे. नमुना गावातील सर्व वहिती खातेदारांची माहिती संकलित केल्यानंतर रजिस्टर-एच मधील भाग A 2 तील रकाना क्र. २(V) मधील एकुण वहिती क्षेत्राची बेरीज गावाचे टेबल टी-१ मधील एकुण वहिती क्षेत्राशी जुळणे आवश्यक आहे.

नमुना कृषि गणना पध्दतीत खालील परिशिष्टात नमूद केलेल्या विहित प्रपत्रे व रजिस्टर नुसार माहिती गोळा करावयाची आहे.

तक्ते, प्रपत्रे व रजिस्टर यांचा तपशिल खालीलप्रमाणे आहे.

१	रजिस्टर एच-	सविस्तर माहिती सोबतच्या परिशिष्ट १ प्रमाणे
२	तक्ता एस.एस.	सविस्तर माहिती सोबतच्या परिशिष्ट २ प्रमाणे

रजिस्टर एच- खालीलप्रमाणे ७ भागात विभागलेले आहे.

अ.क्र.	भागाचे नाव	बाबी
१	अ (१)	ओळखीच्या बाबी
२	अ (२)	वहिती खातेदाराच्या बाबी
३	(ब)	क्षेत्राचे वहिवाटीनुसार वर्गीकरण
४	(क)	क्षेत्राचे वापरानुसार वर्गीकरण
५	भाग ड-१	पिकाखालील क्षेत्र- उद्यान पिकांशिवाय
६	भाग ड-२	पिकाखालील क्षेत्र - उद्यान पिके
७	भाग ड-३	एकूण सर्व पिकाखालील क्षेत्र

सदर बाबींचे सविस्तर स्पष्टीकरण खालील प्रमाणे आहे.

भाग अ (१) ओळखीच्या बाबी

या भागामध्ये तलाठ्याने जिल्हा, तालुका, नमुना गाव यांची नावे लिहून कोड नंबर टाकणे आवश्यक आहे. संपुर्ण कृषि गणना २०१५-१६ साठी जे कोड नंबर गावास वापरले आहेत तेच कोड नंबर देण्यात यावेत. त्याच प्रमाणे तलाठ्याने मंडळ, सजा व स्वतःचे पूर्ण नाव नोंदवावे. रकाना क्र. ९ मध्ये क्षेत्राचे परिमाण हेक्टर आर नोंदवून रकाना क्र. १० मध्ये कनव्हर्जन फॅक्टरचा कोड 1 देण्यात यावा. रजिस्टर एच मधील क्षेत्राची सर्व आकडेवारी हेक्टर आर मध्येच देण्यात यावी.

भाग अ (२) वहिती खातेदाराच्या बाबी

रकाना क्र.१ अनुक्रमांक

रकाना क्र.१ मध्ये वहिती खातेदारांचे अनुक्रमांक प्रत्येकी १ पासून सुरुवात करून गावातील शेवटच्या वहिती खातेदारास शेवटचा अनुक्रमांक द्यावा.

रकाना क्र. २(i) वहिती खातेदाराचे नाव

सदर रकान्यामध्ये संबंधित वहिती खातेदाराचे संपुर्ण नाव वडील /पती यांचे नावासह नमुद करावे.

रकाना क्र. २(ii) एकूण सर्व्हे नं./गट नं.

संपुर्ण कृषि गणनेचे गावाचे टेबल टी-१ करिता संकलित केलेल्या यादी एल-१ वर आधारित खातेदाराने गावात वहिती केलेल्या सर्व स.नं./गट नं. ची यादी येथे नमूद करावी, ज्यानुसार सदर खातेदाराचे गावातील एकूण वहिती क्षेत्राची माहिती मिळू शकेल.

रकाना क्र.२ (iii) यादी एल-१ रकाना क्र. नुसार खातेदाराचा अनुक्रमांक

रजिस्टर एच मध्ये गावातील सर्व वहिती खातेदार अंतर्भूत करावयाचे असल्याने यादी एल-१ मधील खातेदाराचे अनुक्रमांक व रजिस्टर एच मधील खातेदारांचे अनुक्रमांक एक सारखेच असतील.

रकाना क्र.२ (iv)- वहिती खातेदाराचा सामाजिक गट

वहिती खातेदाराच्या सामाजिक गटाची माहिती प्राप्त होणेकामी तलाठ्याने संबंधित गावाची संपुर्ण कृषि गणना २०१५-१६ मधील यादी एल-१ व यादी एल-२ तालुक्याचे बी.ओ.टी. व्हेंडरकडून/ तहसिल कार्यालयाकडून प्राप्त करून घ्यावी. सामाजिक गटाप्रमाणे व आकारमान गटाप्रमाणे प्रत्येक निवडलेल्या गावाचा तक्ता एस.एस. भरावयाचा असल्याने संबंधित तलाठ्याने सदर गावाचा टेबल टी-१ सुध्दा प्राप्त करून घ्यावा.

रकाना क्र.२ (v)- वहिती क्षेत्र

सदर रकान्यामध्ये संबंधित खातेदाराचे सदर निवासी गावातील किंवा त्याच तालुक्यातील अन्य गावातील वहिती क्षेत्राची माहिती संकलीत करावी.

रकाना क्र.२ (vi)- आकारमान गट

कृषि गणनेसाठी विहित केलेल्या १० आकारमान गटांपैकी खातेदाराचे वहिती क्षेत्रानुसार आकारमान गटाचा योग्य तो कोड नंबर या रकान्यात नमुद करावा. एच रजिस्टर मधील क्षेत्राचे वहिवाटीनुसार वर्गीकरण,भुमी उपयोगानुसार वर्गीकरण,पिकाखालील क्षेत्र(उद्यान पिके व अन्य पिके) या उर्वरीत पाच भागांची माहिती प्राप्त होणेकामी तलाठ्याने संबंधित खातेदाराचे सर्व स.नं./गट नं. निहाय वहिती क्षेत्राची माहिती एकत्रित संकलित करावी. जर सदर खातेदाराचे एकापेक्षा जास्त गावामध्ये वहिती क्षेत्र असेल तर त्या अन्य गावाचे संबंधित तलाठ्याकडून रजिस्टर एच मधील सर्व बाबींची माहिती प्राप्त करुन घेऊन सदर खातेदाराचे निवासी गावाचे क्षेत्रामध्ये एकत्रित करावी.

भाग ब:- वहिवाटीनुसार वहिती क्षेत्र

रकाना ३ ते ६

खातेदाराचे वहितीचे क्षेत्र हे मालकीची व स्ववहित जमीन,भाडयाने/खंडाने घेतलेली जमीन, इतर सत्ता प्रकाराने घेतलेली जमीन यापैकी एका प्रकारची अथवा एकत्रित प्रकारची असु शकते. या वहिवाटीचे प्रकारांच्या संकल्पना व व्याख्या खालील प्रमाणे आहेत.

अ)मालकीची व स्ववहित जमीन

मालकीची जमीन - जर एखाद्या इसमास जमिनीच्या वारसा हक्काने, खरेदी खताने प्राप्त होणारा कायम स्वरुपी कब्जा मिळाला असेल, तर ती जमीन मालकीची समजावी. अशा जमिनीमध्ये पुढील जमिनीचा समावेश होईल.

(१) शासनाकडून व इतर इसमाकडून थेट एखाद्या नोंदणी प्रित्यर्थ किंवा भाडे पट्टयाने किंवा अभिहस्तांकनासह कायम वारसा हक्काने कब्जा बदलीचा अधिकार असणारी किंवा अधिकार नसणारी जमीन.

(२) मालकी हक्काप्रमाणे कायम स्वरुपी भाडे पट्टयाखाली वहिवाटलेली जमीन. (दुस-याला भाडयाने/खंडाने दिलेल्या जमिनीचा मालकीच्या जमिनीत समावेश करु नये.)

स्ववहित जमीन - यामध्ये खालील जमिनीचा समावेश होईल.

१) स्वतः कसलेली.

२) स्वतः न कसता कुटुंबियांकडून मशागत करुन घेतलेली.

३) मजुराकडून कसलेली.

(दुस-याला भाडयाने/खंडाने दिलेल्या जमिनीचा स्ववहित जमिनीत समावेश करु नये.)

ब) भाडयाने / खंडाने घेतलेली जमीन

भाडयाने घेतलेली जमीन म्हणजे एखाद्या इसमाने इतर इसमाकडून कायम स्वरुपी हक्काच्या कब्जाशिवाय भाडयाने घेतलेली जमीन होय.

खालील अटी प्रमाणे जमिनी भाड्याने घेता येईल.

- (१) ठराविक रक्कम
- (२) ठराविक शेतमाल
- (३) शेतमालाचा हिस्सा
- (४) सावकारी गहाण
- (५) इतर अटी

वरील चौथ्या अटीत जमिनीचा मालकी हक्क गहाण ठेवणाराकडे (mortgager) असतो. परंतु जमिनीचा कब्जा, गहाण घेणाराकडे (mortgagee) असतो. संपत्तीपासून मिळणारे उत्पन्न गहाण घेणा-याला मिळते. गहाणाच्या संपूर्ण रकमेची परतफेड केल्यानंतर गहाण ठेवणारा सदर गहाणातून मुक्त होतो.

वरील पाचव्या अटीमध्ये जमीन, दोन किंवा जास्त संयुक्त अटीनुसार भाड्याने दिली असल्यास अशी प्रकरणे इतर अटीमध्ये समजावीत. इतर अटीमध्ये भाड्याने घेणा-याला अंशतः पैशाने व अंशतः वस्तुरूपाने भाडे द्यावे लागते.

क) इतर सत्ता प्रकाराने

इतर सत्ता प्रकाराने म्हणजे जमिनीचा ताबा अतिक्रमणाने, बळजबरीने, बेकायदेशीर व तंटयाखालील इत्यादी असेल की ज्याचा समावेश व्याख्येप्रमाणे मालकीच्या किंवा भाड्याने घेतलेल्या जमिनीत होत नाही, अशा जमिनी इतर सत्ता प्रकाराखाली येतील.

खातेदाराची रकाना क्र. ३ ते ५ या वहिवाटीच्या प्रकारानुसार वहितीच्या क्षेत्राची बेरीज रकाना क्र.६ मध्ये नोंदवावी. रकाना क्र.६ मधील एकूण वहिती क्षेत्र रकाना क्र. २ (V) मधील वहिती क्षेत्राशी मिळते जुळते असावे.

रकाना ७ :- वहिवाटीनुसार वर्गीकरण

खातेदाराचे वहिती क्षेत्र हे पुर्णपणे त्याचे स्वतःचे मालकीचे किंवा क्षेत्राचा काही भाग स्वतःचे मालकीचा व उर्वरीत काही जमीन भाड्याने/खंडाने घेतलेली जमीन किंवा पुर्णपणे भाड्याने/खंडाने घेतलेली जमीन असू शकते. त्याचप्रमाणे खातेदाराने इतर सत्ता प्रकाराने वहित केलेली जमीन असते. तलाठ्याने खातेदाराचे वहिवाटीच्या प्रकाराची संबंधित कुटुंबप्रमुख/वहिती खातेदार यांचेकडे तोंडी चौकशी करून निश्चित माहिती करून घ्यावी. माहिती प्राप्त करून घेताना सदर माहिती पुर्णपणे गोपनीय ठेवण्यात येऊन फक्त सांख्यिकी उपयोगासाठी वापरण्यात येईल असे सांगावे. तसेच संबंधितास त्याचे नाव कोणालाही कळविण्यात येणार नाही, सदर माहिती न्यायालयीन कामकाजाकरिता वापरण्यात येणार नाही, तसेच या माहितीच्या आधारे संबंधिताकडून कोणतेही शासकीय कर लावण्यात येणार नसून केवळ कृषि गणना विषयक कामांसाठीच सदर माहिती उपयोगात आणली जाईल याबाबत आश्वस्त करावे. तलाठ्यांनी सदर वहिवाटीच्या प्रकाराची आकडेवारी पुर्णपणे बिनचुक गोळा करावी.

रकाना क्र. ७ मध्ये सदर खातेदाराचे वहिवाटीच्या प्रकारानुसार क्षेत्रासाठी विहित केलेल्या १ ते ७ कोड नंबर पैकी योग्य तो कोड नंबर नोंदवावा.

भाग क :- भुमी उपयोग (जमिनीच्या वापरानुसार) वर्गीकरण

तलाठ्यांकडून साधारणपणे जमिनीचे ९ प्रकारचे वापरानुसार वर्गीकरणाची माहिती संकलित केली जाते. कृषि गणनेसाठी या ९ प्रकारांपैकी काही बाबी एकत्रित करून जमिनीचे वापरानुसार तीन प्रकारांचे वर्गीकरणाची माहिती संकलित करावी. याबाबतचा वर्गीकरणाचा तक्ता खालील प्रमाणे आहे.

अ.क्र.	नऊ प्रकारचे वर्गीकरण	तीन प्रकारचे वर्गीकरण
१	निव्वळ पिकाखालील क्षेत्र	निव्वळ पिकाखालील क्षेत्र
२	चालु पड	चालु पड
३	इतर पड	लागवडीसाठी उपलब्ध नसलेले क्षेत्र
४	कायम स्वरूपी कुरणे व इतर चराऊ राने	
५	किरकोळ झाडेझुडपे ज्यांचे क्षेत्र निव्वळ पिकाखालील क्षेत्रात अंतर्भूत नसलेले	
६	कायम स्वरूपी पड	
७	जंगले	
८	बिनशेती वापराखालील जमीन	
९	ओसाड, मशागत अयोग्य क्षेत्र	

कृषि गणनेसाठी प्रस्तावित केलेले तीन प्रकारचे भुमी उपयोग वर्गीकरण व तलाठ्याकडील सामान्यतः उपलब्ध असलेले नऊ प्रकारचे वर्गीकरण यामध्ये फारसा फरक नसुन मशागतीसाठी उपलब्ध नसलेले क्षेत्र या बाबीखाली वरीलप्रमाणे काही बाबी अंतर्भूत केल्या आहेत यांची नोंद घ्यावी. सुलभ संदर्भासाठी सदर बाबींच्या संकल्पना व व्याख्या खालील प्रमाणे नमुद करण्यात येत आहेत.

रकाना क्र. ८ ते १०- निव्वळ पिकाखालील क्षेत्र

१. निव्वळ बागायत क्षेत्र व निव्वळ जिरायत क्षेत्र यांची एकत्रित बेरीज घेऊनच निव्वळ पिकाखालील क्षेत्राची आकडेवारी संकलित करावी. संदर्भ वर्षामध्ये ज्या क्षेत्रास किमान एक वेळा सिंचित केले असल्यास सदर क्षेत्रास निव्वळ बागायत (सिंचित क्षेत्र) धरण्यात यावे. त्याचप्रमाणे संदर्भ वर्षामध्ये ज्या क्षेत्रास किमान एकदाही सिंचित केलेले नाही असे क्षेत्र पुर्णपणे जिरायत (असिंचित) क्षेत्र धरण्यात यावे. जर एखादे वहिती खातेदाराचे क्षेत्र दोन स्वतंत्र प्लॉटमध्ये विभागलेले असुन यापैकी एक प्लॉट सिंचित केलेला आहे व दुस-या प्लॉटला एकदाही सिंचित केले नसल्यास, सिंचित केलेल्या प्लॉटचे निव्वळ क्षेत्र हे निव्वळ बागायत क्षेत्र व असिंचित प्लॉटचे निव्वळ क्षेत्र हे निव्वळ जिरायत क्षेत्र धरण्यात यावे.

२. संदर्भ वर्षामध्ये एखाद्या वहिती खात्याचे संपुर्ण पेरलेल्या क्षेत्रास सिंचनाची सुविधा उपलब्ध न झाल्यास सदरचे क्षेत्र पुर्णपणे जिरायत क्षेत्र धरावे व सदर क्षेत्राचा जिरायत क्षेत्राखाली अंतर्भाव करावा.

३. सिंचनाच्या सुविधा उपलब्ध होणेविषयी केलेल्या प्रयत्नानुसार वहिती क्षेत्राचे सिंचित क्षेत्राची आकडेवारी निश्चित करावी. उदा. एखाद्या क्षेत्रास नैसर्गिकरित्या म्हणजे झरे, पाऊस यापासुन पाणी उपलब्ध होत असेल आणि या क्षेत्रास सिंचनाची सुविधा उपलब्ध करणे कामी काहीही मानवी प्रयत्न केलेले नसल्यास सदरचे क्षेत्र जिरायत(असिंचित) धरावे. तथापि या क्षेत्रास सिंचनासाठी सुविधा जसे पंपसेट, मजुर, शेततळे उपलब्ध केल्यास सदरचे क्षेत्र बागायत धरावे.

रकाना क्र.११ :- चालु पड

चालु पड (१ वर्षाची)- यामध्ये लागवडीखालील परंतु, 'चालु वर्षी' म्हणजे २०१५-१६ मध्ये पडीत ठेवलेल्या जमीनीचा समावेश करावा. उदाहरणार्थ : रोपासाठी ठेवलेल्या जमिनीत त्याच वर्षी पीक काढले नसेल तर ती चालु पडीत जमीन म्हणून समजण्यात यावी.

रकाना क्र.१३ : लागवडीसाठी उपलब्ध नसलेले क्षेत्र

सदर बाबीसाठी खालीलप्रमाणे वर्गीकरण करण्यात यावे.

- १) चालू पड व्यतिरिक्त इतर पड.
- २) पडीक जमीनी व्यतिरिक्त इतर लागवड न केलेली जमीन.
- ३) मशागतीस योग्य पण कायम पड जमीन.
- ४) शेतीसाठी उपलब्ध नसलेली जमीन.

१. चालू पड जमिनीव्यतिरिक्त इतर पड जमिनी (१ ते ५ वर्षातील सतत पड)

यामध्ये, लागवडीसाठी घेतलेल्या परंतु तात्पुरत्या म्हणजे एक वर्षापेक्षा कमी नाही व पाच वर्षापेक्षा अधिक नाही, एवढ्या कालावधीकरिता लागवडीखाली नसलेल्या सर्व जमिनींचा समावेश करावा. अशा जमिनी पडीत ठेवण्यामागे पुढीलपैकी एक किंवा एकापेक्षा अधिक कारणे असू शकतील.

- (१) शेतक-यांची गरिबी.
- (२) अपुरा पाणीपुरवठा.
- (३) पिकाला न मानवणारे हवामान.
- (४) कालवे व नद्या यांमुळे गाळ साचणे.
- (५) किफायतशीर न ठरणारे शेतीचे स्वरूप.

२. पड जमिनीव्यतिरिक्त इतर लागवड न केलेली जमीन

यामध्ये कायम स्वरूपाची कुरणे, इतर गायराने व इतर संकीर्ण वृक्षपिकांखालील जमीन यांचा समावेश होतो.

अ) कायम स्वरूपाची कुरणे व इतर गायराने

यामध्ये सर्व गायरानांचा, मग ती कायम स्वरूपाची कुरणे व गायराने असोत किंवा नसोत, त्यांचा समावेश करावा. गावातील सामाईक चराऊ जमीन वहिती खात्यात धरू नये.

ब) संकीर्ण वृक्ष पिकांखालील जमीन

यामध्ये लागवडीस योग्य परंतु पेरणीखालील निव्वळ क्षेत्रात समाविष्ट न केलेल्या व इतर शेती उपयोगाकरिता असलेल्या जमिनीमध्ये समावेश केलेल्या जमिनींचा अंतर्भाव होईल. तसेच ज्यांचा “फळबागा” या सदरात समावेश होत नाही अशा प्रकारच्या वनस्पती म्हणजे कॅस्युरिना वृक्ष, झोपडीच्या शाकारणी करण्यासाठी वापरण्यात येणारे गवत, बांबूची बने व इंधनासाठी वापरण्यात येणा-या इतर वनस्पती, या खालील जमिनींचा अंतर्भाव होईल. अशा प्रकारच्या जमिनी जर वहिती खात्याच्या बाहेर असतील तर त्यांचा समावेश वहिती खात्यात करू नये.

३. मशागतीस योग्य पण ‘कायम पड’ जमीन (५ वर्षावरील सतत पड)

यामध्ये लागवडीकरिता उपलब्ध असलेल्या जमिनीचा, मग ती लागवडीकरिता घेतलेली असो किंवा एकदा लागवड करून मग कोणत्यातरी कारणाने चालू वर्षी आणि मागील सतत पाच वर्षे किंवा त्याहून अधिक वर्षाकरिता लागवड केलेली नसो, अशा सर्व जमिनींचा समावेश करावा. अशा जमिनी पडीत असतील किंवा

उपयोगी नसणारी झुडूपे अगर रान त्यावर माजलेले असेल. सतत पाच वर्षापेक्षा जास्त काळ लागवड न केलेल्या जमिनीचा या प्रकारात अंतर्भाव करावा. खात्यामधील फक्त मशागत योग्य पडीत जमिनच गणनेकरिता जमेश धरावी.

४. शेतीकरिता उपलब्ध नसलेली जमीन (लागवडीसाठी उपलब्ध नसलेले क्षेत्र)

यामध्ये जंगले, बिगर शेतीकडील क्षेत्र, ओसाड व लागवडीस अयोग्य अशी जमीन यांचा समावेश होईल.

१. जंगले

यामध्ये जंगलाबाबतच्या कोणत्याही वैध अधिनियम (कायद्याने) अन्वये 'जंगले' म्हणून वर्गीकृत केलेल्या आणि 'जंगले' म्हणून ज्यांची व्यवस्था पाहण्यात येत आहे अशा सर्व जमिनीचा समावेश होईल. मग ती जमीन राज्याच्या किंवा खाजगी मालकीची असो अगर त्यावर रान माजलेले असो किंवा भावी काळातील जंगलासाठी योग्य जमीन असो. जंगलातील लागवड केलेली व कुरणाखालील किंवा चरण्यासाठी खुली असलेली जमीन यांचा समावेश जंगल क्षेत्रामध्येच असू द्यावा. वहिती क्षेत्रात फक्त खाजगी मालकीच्या जंगलाचाच अंतर्भाव होईल.

२. बिनशेती उपयोगाकरिता क्षेत्र

यामध्ये वहिती खात्यामधील इमारतीखालील व शेतीव्यतिरिक्त इतर कोणत्याही वापराखालील सर्व जमिनीचा समावेश करावा.

३. ओसाड व लागवडीस अयोग्य जमीन

यामध्ये वहिती खात्यामधील सर्व ओसाड व लागवडीस अयोग्य असलेल्या जमिनीचा समावेश करावा.

वर उल्लेखिलेल्या सर्व प्रकारांच्या जमिनींची एकूण बेरीज खात्यातील एकूण भौगोलिक क्षेत्रा एवढी होईल.

रकाना क्र.- १५ ओलिताचा प्रकार (कोड नं.१ ते ४)

सदर रकान्यातील माहिती नोंदवताना तलाठ्याने खालील प्रमाणे बाबनिहाय योग्य त्या कोड नंबरचा वापर करावा.

ओलिताचा प्रकार	कोड नं.
पुर्णपणे बागायत (ओलित)	१
अंशतः बागायत	२
पुर्णपणे जिरायत (असिंचित)	३
पुर्णपणे चालु पड क्षेत्र	४

संदर्भ वर्ष २०१५-१६ मध्ये उपलब्ध झालेल्या सिंचनाच्या सुविधेनुसार संबंधित वहिती खात्याचे बागायत क्षेत्राची निश्चिती करावी. उपरोक्त सविस्तर विवेचनानुसार एखादे वहिती क्षेत्र पुर्णपणे बागायत किंवा अंशतः बागायत किंवा पुर्णपणे जिरायत असलेबाबत तलाठ्याने माहिती द्यावी. जर संपुर्ण निव्वळ पेरलेले क्षेत्र निव्वळ बागायत क्षेत्राइतकेच असेल तर सदरचे वहिती क्षेत्र पुर्णपणे बागायत क्षेत्र धरावे.

जर निव्वळ पेरलेल्या क्षेत्राचा काही भाग ओलिताखाली आलेला असेल तर सदरचे क्षेत्र अंशतः बागायत क्षेत्र धरावे. तसेच जर संपुर्ण पेरलेल्या क्षेत्रास संदर्भ वर्षात एकदाही सिंचन उपलब्ध झाले नसेल तर सदरचे वहिती क्षेत्र निव्वळ जिरायत क्षेत्र धरावे. जर पुर्ण वहिती क्षेत्र चालु वर्षी म्हणजेच सन २०१५-१६ या वर्षामध्ये पड असेल परंतु मागील वर्षी (सन २०१४-१५) वहितीखाली असेल, असे क्षेत्र चालु पड धरावे.

भाग ड-१, ड-२ आणि ड-३:- पिकाखालील क्षेत्र

रकाना १६ ते ५८

१. भाग ड-१ मध्ये उद्यान पिकांशिवाय इतर पिकांचे बागायत व जिरायत क्षेत्राची आकडेवारी नोंदवावयाची आहे. तलाठ्याने संबंधित पिकाच्या कोड नंबरची खात्री करूनच पिकाचे क्षेत्राची आकडेवारी भरावी.
२. भाग ड-२ मध्ये तलाठ्यांनी संदर्भ वर्ष २०१५-१६ मधील उद्यान पिकांची बागायत व जिरायत क्षेत्राची आकडेवारी भरावी.
३. भाग ड- ३ मध्ये सर्व पिकांचे एकुण बागायत व जिरायत क्षेत्राची आकडेवारी भरावी.
सन २०१०-११ च्या कृषि गणनेतील रजिस्टर एच मध्ये एका पानावर तीन खातेदारांची माहिती भरण्याची सुविधा होती. त्याच धर्तीवर सन २०१५-१६ च्या कृषि गणनेकरिता १०० पानी रजिस्टरवर ३०० खातेदार नोंदविणे शक्य आहे. तलाठ्याने भाग ड-१ व ड-२ मध्ये प्रमुख पिकांव्यतिरिक्त अन्य पिकांचे क्षेत्राची माहिती भरताना प्रथमतः पिकाचे नाव, त्या पिकाचा कोड नंबर नोंदवून नंतरच पिकाचे क्षेत्राची माहिती भरावी.
४. मिश्र पिकांचे क्षेत्राची माहिती नोंदवताना संबंधित पिकाचे पेरणीचे वेळी वापरलेल्या बियाण्याचे प्रमाणानुसार क्षेत्राची निश्चिती करावी व त्यानुसार सदर पिकनिहाय क्षेत्राची आकडेवारी स्वतंत्रपणे संकलित करावी.
५. नमुना कृषि गणने अंतर्गत पिकनिहाय क्षेत्रामध्ये कोणतीही त्रुटी राहू नये यासाठी केंद्र शासनाने सर्व राज्यांना पिकनिहाय कोड नंबर निर्धारित करून दिलेले आहेत. परिशिष्ट ३ नुसार सदर पिकनिहाय कोड नंबरचा वापर करावा.

सदर पिकांचे खालील वर्गवारीनुसार कोड नंबर निश्चित केलेले आहेत.

खाद्य पिके- यामध्ये अन्नधान्य पिके, साखर पिके, मसाला पिके, फळपिके व भाजीपाला पिके येतात.

अन्नधान्य पिके- या अंतर्गत तृणधान्ये व कडधान्य पिके येतात.

अखाद्य पिके- या वर्गवारी अंतर्गत तेलबिया, तंतुमय पिके, रंग व कातडी कमावण्यासाठी आवश्यक पिके, औषधी व मादकद्रव्य विषयक पिके, लागवड पिके, चारा पिके, हिरवळीचे खताची पिके, फुलपिके, औषधी व सुगंधीद्रव्य विषयक पिके व इतर अखाद्य पिके येतात.

एकुण पिकाखालील क्षेत्र- या वर्गवारी अंतर्गत एकुण खाद्य पिके व एकुण अखाद्य पिके यांची एकत्रित बेरीज घेऊन एकुण पिकाखालील क्षेत्राची आकडेवारी निश्चित करण्यात येते.

६. पिकनिहाय क्षेत्राची आकडेवारी नोंदविताना कोणतीही त्रुटी राहू नये यासाठी सदर पिकाचा वापर लक्षात घेऊन नोंदी कराव्यात. उदा. वाटाणा, मिरची, वाटाण्याच्या हिरव्या शेंगाखालील क्षेत्र हे भाजीपाला अंतर्गत येईल व वाळलेला वाटाणा क्षेत्र हे कडधान्या अंतर्गत येईल. हिरवी मिरची भाजीपाला पिक असून पक्व तांबडी मिरचीचे क्षेत्र मसाला पिकांतर्गत संकलित करावे.

ओसाड गावातील खातेदाराचे क्षेत्राच्या रजिस्टर एच मधील नोंदी घेणे

१. नमुना कृषि गणने अंतर्गत एखादे ओसाड गाव निवडले गेल्यास सदर गावातील संबंधित खातेदारांच्या रजिस्टर एच मधील नोंदी त्यांचे निवासी गावातील रजिस्टर एच मध्ये वर्ग कराव्यात, मात्र निवासी गाव हे नमुना कृषि गणनेसाठी निवडलेले गाव असावे.
२. जर निवडलेल्या ओसाड गावातील काही खातेदारांचे निवासी गाव नमुना कृषि गणनेसाठी निवडलेले गाव नसेल, अशा वेळी सदर खातेदारांच्या वहिती क्षेत्राची नोंद निवडलेल्या ओसाड गावाचे रजिस्टर एच मध्ये घेण्यात यावी.
३. निवडलेल्या ओसाड गावातील मानीव रहिवासी खातेदारांच्या वहिती क्षेत्राची नोंद सदर गावाचे रजिस्टर एच मध्ये घेण्यात यावी.

अ) परिशिष्ट १: रजिस्टर एच - वहिती खातेदारांची माहिती

निवडलेल्या गावाचे रजिस्टर- एच भरण्यापूर्वी दिलेल्या मार्गदर्शक सुचना पुस्तिकेचे वाचन करणे आवश्यक आहे. संपूर्ण कृषि गणना २०१५-१६ मधील गावाची स्वतंत्र यादी एल-१ व स्वतंत्र यादी एल-२(आप्टर एल-१) तसेच तक्ता-१(अनु.जाती,अनु.जमाती, इतर व संस्थेच्या स्वतंत्र माहितीसह) तलाठ्याने तालुक्याच्या बी.ओ.टी. व्हेन्डरकडून/तहसिल कार्यालयाकडून प्राप्त करून घ्यावीत. यादी एल-१ मधील खातेदार संख्येप्रमाणे रजिस्टर एच-१ मध्ये माहिती भरायची आहे. त्यामुळे ही यादी प्राप्त करून घेणे आवश्यक आहे. तसेच, सामाजिक गटाप्रमाणे व आकारमान गटाप्रमाणे प्रत्येक निवडलेल्या गावाचा तक्ता- एस.एस. भरावयाचा असल्याने तक्ता-१ सुध्दा प्राप्त करून घेणे आवश्यक आहे. निवडलेल्या गावाच्या यादी एल-१ मध्ये खातेदाराच्या नावापुढील रकाना क्र. ८ मध्ये इतर गावाचे नाव व रकाना क्र.९ मध्ये त्या गावातील क्षेत्र आलेले असेल तर अशा खातेदाराचे बाहेरगावी असलेल्या क्षेत्राबाबतची माहिती प्रपत्र एच-१ द्वारे संबंधित तलाठ्याकडून प्राप्त करून घेणे आवश्यक आहे. ही माहिती रजिस्टर-एच मध्ये त्याच्या नावापुढील रकान्यात भरणे आवश्यक आहे. जर खातेदाराचे वास्तव्य तालुक्याच्या बाहेर असेल तर रजिस्टर-एच मधील रकाना क्र. ३ मध्येच त्याचे क्षेत्र लिहून इतर माहिती रकान्यातील बाबीनुसार लिहावी.संदर्भ वर्षात प्रत्यक्ष खातेदाराने शेतीची वहिवाट कशा प्रकारे केली आहे किंवा त्याचे शेतात कोणकोणती पिके घेतली जातात त्यापैकी बागायत/जिरायत किती प्रमाणात आहे, याबाबतची सर्व माहिती रजिस्टर मध्ये १ ते ९२ रकान्यात भरली जाते.

ब) परिशिष्ट -२: तक्ता एस.एस. (रजिस्टर- एच चा सारांश)

निवडलेल्या गावातील खातेदारांचे एच रजिस्टरमधील सामाजिक गटाप्रमाणे संख्या व क्षेत्राचा सारांश परिशिष्ट — २ मधील प्रपत्रात देऊन त्याची एकूण आकडेवारी त्या गावाच्या तक्ता-१ शी जुळणे आवश्यक आहे. रजिस्टर एच भरण्यापूर्वी मार्गदर्शक सुचनांचे वाचन करणे अत्यंत आवश्यक आहे.

१२) कृषि गणनेच्या पत्रकांची तपासणी व छाननी

कृषि गणनेचे काम म्हणजेच राज्यातील अंदाजे दीड कोटी वहिती खात्यांची गांव पातळीवरील भूमी-अभिलेखातून २०१५-१६ या वर्षासाठी विहित नमुन्यामध्ये माहिती गोळा करणे होय. वेळापत्रकानुसार संपूर्ण कृषि गणनेचे व नमुना कृषि गणनेचे काम पूर्ण करावयाचे आहे.कृषि गणनेच्या व्दारे प्राप्त झालेल्या माहितीचा उपयोग नियोजनासाठी फार मोठया प्रमाणावर केला जातो व त्यामुळे या माहितीची उपयुक्तता ही माहिती जितकी उच्च प्रतीची असेल त्यावरच अवलंबून असते. माहिती अचूक असावी या दृष्टीने कृषि गणनेच्या विविध पत्रके व रजिस्टर्सची तपासणी व छाननी करण्याची नितांत गरज आहे.

कृषि गणनेच्या विविध पत्रके व रजिस्टर्सची तपासणी खालील अधिकारी यांनी करावयाची आहे.

अ.क्र.	स्तर	तपासणी अधिकारी पदनाम	तपासणी टक्केवारी
१	जिल्हा	निवासी उप जिल्हाधिकारी	१०%
		उपविभागीय अधिकारी	
		उपविभागीय कृषि अधिकारी	
		तंत्र अधिकारी (जि.अ.कृ.अ. कार्यालय)	
२	तालुका	तहसिलदार	२५%
		तालुका कृषि अधिकारी	
३	मंडळ	मंडळ अधिकारी	१००%
		मंडळ कृषि अधिकारी	

तपासणीसाठी लागणारे कोरे पर्यवेक्षण अहवाल जिल्हाधिकारी कार्यालय किंवा तहसीलदार कार्यालयातून उपलब्ध करून घ्यावेत. तपासणी अधिका-यांना त्यांचे काम सुलभ व्हावे म्हणून खालील मार्गदर्शक सूचना देण्यात येत आहेत.

(एक) पत्रकांच्या प्राथमिक अवस्थेतील तपासणीचा प्रमुख उद्देश राज्यातील प्रत्येक तलाठी यांनी गणनेच्या सूचना नीट समजून सुरवात केली आहे याची खात्री करून घेणे हा आहे. तलाठी यांनी केलेल्या कामाची आणि भरलेल्या पत्रकांची तपासणी करताना त्यामध्ये आढळणा-या उणिवा समजावून देऊन तात्काळ दुरुस्त करून घ्याव्यात.

(दोन) या तपासणीमध्ये राज्यातील जास्तीत जास्त तलाठ्यांचे काम तपासले जावे म्हणून ही तपासणी द्रुत गतीने होणे जरूर आहे. यासाठी तहसील कचेरीत येणा-या तलाठ्यांच्या उपस्थितीचा जास्तीतजास्त फायदा करून घ्यावा. त्याचप्रमाणे ज्या ठिकाणी तलाठ्यांची शिबीरे आयोजित केली असतील त्या ठिकाणी महसूल व कृषि खात्याकडील तपासणी अधिकारी यांनी भेटी देऊन तपासणी करावी.

(तीन) प्रत्येक तपासणी अधिका-यांनी कृषि गणनेबाबत दिलेल्या सूचनांचा अभ्यास करून सर्व माहिती समजावून घेऊन मगच तपासणीचे कामास सुरवात करावी.

अभिलेखे जमा करणे

उप-आयुक्त, कृषि गणना कार्यालय, कृषिभवन, शिवाजीनगर, पुणे-४११००५ येथे नमुना कृषि गणनेचे खालीलप्रमाणे अभिलेखे जमा करावेत.

रजिस्टर -एच. (परिशिष्ट १)

तालुक्यातील निवडलेल्या सर्व गावांचे रजिस्टर-एच पूर्ण करून सादर करावीत.

तक्ता -एस. एस. (परिशिष्ट २)

तालुक्यातील निवडलेल्या प्रत्येक गावचे तक्ता एस.एस. पूर्ण करून सादर करावेत.

पर्यवेक्षण अहवाल

सर्व पर्यवेक्षणीय गावांचे अहवाल पूर्ण करून सादर करावेत.

नमुना कृषि गणना २०१५-१६

संक्षिप्त मार्गदर्शक सूचना

केंद्र शासनाच्या कृषि विभागाने निश्चित केलेल्या मार्गदर्शक सूचनांप्रमाणे रजिस्टर- एच, व तक्ता - एस.एस.(रजिस्टर- एच चा सारांश) तयार करण्यात आलेले आहेत.

तालुक्यातील १०० टक्के गावांपैकी २० टक्के गावांची नमुना कृषि गणना करण्यात येते.गावातील संपूर्ण कृषि गणनेसाठी घेण्यात आलेल्या एल-१ यादीतील खातेदारांची संख्या तीच नमुना कृषि गणने साठी राहिल. निवडलेल्या गावांपैकी काही गांवे उजाड / बेचिराख असल्यास या गावांपैकी दुसरी गांवे उप आयुक्त (कृषि गणना), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे ५ या कार्यालयास पत्र पाठवून त्वरित बदलून घ्यावीत. गांवात वास्तव्य असणा-या खातेदारांच्या माहितीच्या नोंदी एल-१ यादीतील खातेदारांच्या अनुक्रमांकाप्रमाणे रजिस्टर-एच मध्ये घ्याव्यात. यासाठी १०० पानी रजिस्टर-एच चा वापर करावा. रजिस्टरवरील कव्हर पानावर जिल्हा,तालुका व गांव यांचा कोड नंबर टाकावा. सध्याच्या २०१५-१६ च्या गणनेसाठी रजिस्टर-एच मधील काही रकान्यात बदल झालेले आहेत. साधारणपणे ३०० खातेदारांसाठी एक रजिस्टर वापरावे. एका पानावर सरासरी ३ खातेदारांच्या माहितीच्या नोंदी घेण्यात याव्यात. खातेदारांच्या नावापुढील रकान्यात माहिती एल-१ यादीतील क्रमवारी प्रमाणेच भरावी. यादी एल-१ मधील अनुक्रमांकाच्या चढत्या क्रमवारीनेच रजिस्टर-एच भरण्यात यावे.खातेदार संख्या ३०० चे वर असल्यास किंवा दुस-या रजिस्टरचा वापर करावा लागत असेल तर मागील खातेदार नंबरच्या पुढील नंबर, चढत्या क्रमानेच देत जावे. **रकाना-इ : विहीरी व कुपनलिकांची संख्या व रकाना-फ : ओलिताच्या प्रकारानुसार भिजणारे निव्वळ क्षेत्र हे दोन रकाने कमी झालेले आहेत.**

रजिस्टर-एच मध्ये **बाब (भाग) ब**, क्षेत्राचे वहिवाटीनुसार वर्गीकरण यामध्ये खातेदाराचे वास्तव्याच्या गावातील क्षेत्र रकाना क्र. ३ मध्ये घ्यावे व त्याच खातेदाराचे वास्तव्याच्या गावाबाहेरील परंतु त्याच तालुक्यातील क्षेत्र रकाना क्र.३ मध्येच घ्यावे. रकाना क्र.४ मध्ये एकूण भाड्याचे/ खंडाचे क्षेत्र घ्यावे. रकाना क्र.५ इतर सत्ता प्रकाराने मध्ये क्षेत्राचे वहिवाटीनुसार क्षेत्र घ्यावे. रकाना क्र.७ मध्ये पृष्ठ क्र. १८ वर नमुद केलेप्रमाणे वहिवाटीचे प्रकारानुसार कोड नंबर द्यावेत.

प्रत्येक पानावरील, प्रत्येक बाबीखालील खातेदारांची माहिती काळजीपूर्वक तपासून आवश्यक तेथे एकूण बेरीज लिहावी. बेरजेमध्ये चूक होणार नाही याची दक्षता घ्यावी.

ओलिताची साधने, त्यांची संख्या व त्यावर भिजणारे निव्वळ क्षेत्र हे रकाने कमी झालेले आहेत.

पानाच्या मागील बाजूस बाब ड-१ व ड-२ मध्ये जिरायत / बागायत पिकाखालील क्षेत्राची उद्यान पिकाशिवाय भाग ड-१ मध्ये व भाग ड-२ मध्ये उद्यान पिकाखालील क्षेत्राची माहिती भरावी. एकूण सर्व पिकाखालील क्षेत्र हे भाग ड-३ मध्ये घ्यावे. एकूण सर्व पिकाखालील क्षेत्र हे निव्वळ पेरणी लायक क्षेत्राइतके किंवा दुसोटा, तिसोटा पिक पध्दतीमुळे जास्त येऊ शकते, परंतु कमी येऊ शकत नाही. रजिस्टर भरताना सर्व आकडे इंग्रजीमध्ये भरावेत. रजिस्टर-एच भरण्यापूर्वी सूचना पुस्तिकेतील मार्गदर्शक सूचनांचा अवलंब करणे अत्यावश्यक आहे.

परिशिष्ट-२ तक्ता एस. एस. : रजिस्टर-एच चा सारांश असल्याने हा तक्ता प्रत्येक गांवास एक प्रमाणे तक्ता-१ वरील माहितीवरून भरण्यात यावा.

भाग ड- 2 : पिकाखालील क्षेत्र : उद्यान पिके																	
अ.क्र.	पिकाचे नांव :-				पिकाचे नांव :-				पिकाचे नांव :-								
	कोड नंबर	ओलित		जिरायत	कोड नंबर	ओलित		जिरायत	कोड नंबर	ओलित		जिरायत					
	59	60		61	62	63		64	65	66		67	68	69		70	
		हे.	आर	हे.	आर		हे.	आर	हे.	आर		हे.	आर	हे.	आर	हे.	आर
1	x				x				x				x				
2	x				x				x				x				
3	x				x				x				x				
एकूण																	

भाग ड-2 : पिकाखालील क्षेत्र : उद्यान पिके																	
अ.क्र.	पिकाचे नांव :-				पिकाचे नांव :-				पिकाचे नांव :-								
	कोड नंबर	ओलित		जिरायत	कोड नंबर	ओलित		जिरायत	कोड नंबर	ओलित		जिरायत					
	71	72		73	74	75		76	77	78		79	80	81		82	
		हे.	आर	हे.	आर		हे.	आर	हे.	आर		हे.	आर	हे.	आर	हे.	आर
1	x				x				x				x				
2	x				x				x				x				
3	x				x				x				x				
एकूण																	

भाग ड-2 : पिकाखालील क्षेत्र : उद्यान पिके									
अ.क्र.	पिकाचे नांव :-				भाग ड-2 एकूण पिकाखालील क्षेत्र : उद्यान पिके				
	कोड नंबर	ओलित		जिरायत	कोड नंबर	ओलित		जिरायत	एकूण
	83	84		85	86	87		88	89
		हे.	आर	हे.	आर	हे.	आर	हे.	आर
1	x				x				
2	x				x				
3	x				x				
एकूण									

भाग ड-३ : एकूण सर्व पिकाखालील क्षेत्र			
अ.क्र.	सर्व पिके (9999)		
	ओलित (भाग ड- 1- 56 + भाग ड- 2- 87)	जिरायत (भाग ड-1-57 + भाग ड- 2- 88)	एकूण (भाग ड- 1- 58 + भाग ड- 2- 89)
	90	91	92
1			
2			
3			
एकूण			

(दुसोटा,तिसोटासह क्षेत्र)

ओळखीच्या बाबी :- जिल्हा, तालुका, गाव यांचे नांव लिहून कोड नंबर टाकावेत व इतर माहिती यादी एल -1 मधील माहिती प्रमाणेच भरावी. यादी एल-१ मधील अनुक्रमांकाच्या चढत्या क्रमवारीनेच रजिस्टर भरण्यात यावे.

* क्षेत्र परिमाण जसे हेक्टर, आर, एकर स्पष्टपणे दर्शवावे. अ.क्र. १० येथे हेक्टरचा कनव्हर्जन फॅक्टर दर्शवावा. अ.क्र.९ मध्ये परिमाण हेक्टर असेल तर अ.क्र. १० येथे १ लिहावे. कनव्हर्जन फॅक्टर ३ दशांश स्थळापर्यंत लिहावा.जसे २.४७१ एकर - १ हेक्टर किंवा १ एकर - ०.४०५ हेक्टर.

** भाग ड-१/भाग ड-२ मध्ये नमुन्या दाखल १३ रकाने बनविण्यात आले आहेत. प्रत्यक्षात त्यापेक्षा जास्त पिके असल्यास तसे तक्त्यामध्ये नमुद करावे.

कृषि गणना 2015-16 महाराष्ट्र राज्य

(नमुना कृषि गणना)

रजिस्टर एच (परिशिष्ट-1) भरण्याबाबतच्या सूचना

वेगवेगळ्या बाबींचे तपासणी करण्यासाठीचे मुद्दे

रजिस्टर एच- (परिशिष्ट 1) हे अ,ब,क, व ड,1,2,3 भागात विभागलेले आहे.

सूचनांचा तपशिल

अ-(१) ओळखीच्या बाबी : जिल्हा, तालुका, गाव यांचे नांव लिहून कोड नंबर टाकावेत व इतर माहिती यादी एल - 1 मधील माहिती प्रमाणेच भरावी.

अ (२) वहिती खातेदाराच्या बाबी : रकाना 2 (i) ते 2 (vi) मधील माहिती यादी एल-१ मधील अ.क्र.प्रमाणे खातेदाराचा अनु.क्र.घेऊन भरावी.

रकाना 2 (v) मधील क्षेत्राची बेरीज = रकाना ६ = रकाना १४

अ-2 (2vi) आकारमान गट : एल-१ यादीतील रकाना क्र.-१० मधील एकूण भौगोलिक क्षेत्राप्रमाणे -आकारमान गट १ ते १० पैकी ज्या गटामध्ये बसतो तो गट क्रमांक लिहावा.

अनुक्रमांक	आकारमान गट	गट क्रमांक
१.	०.५० हेक्टर पेक्षा कमी	1
२.	०.५० ते १.०० हेक्टर पेक्षा कमी	2
३.	१.०० ते २.०० हेक्टर पेक्षा कमी	3
४.	२.०० ते ३.०० हेक्टर पेक्षा कमी	4
५.	३.०० ते ४.०० हेक्टर पेक्षा कमी	5
६.	४.०० ते ५.०० हेक्टर पेक्षा कमी	6
७.	५.०० ते ७.५० हेक्टर पेक्षा कमी	7
८.	७.५० ते १०.००हेक्टर पेक्षा कमी	8
९.	१०.०० ते २०.००हेक्टर पेक्षा कमी	9
१०.	२०.०० हेक्टर व त्यापेक्षा जास्त क्षेत्र	10

(ब) क्षेत्राचे वहिवाटीनुसार वर्गीकरण - रकाना क्र. 7 मध्ये वहिवाटीच्या प्रकारानुसार कोड नं. लिहिण्यासाठी खालील प्रकारानुसार कोड नं. द्यावेत.

वहीवाटीचा प्रकार		कोड नं.
अ)	मालकीची व स्ववहित जमीन	1
ब)	काही क्षेत्र मालकीचे व काही भाड्याचे / खंडाचे	2
क)	सर्व क्षेत्र भाड्याचे/खंडाचे	3
ड)	सर्व क्षेत्र इतर सत्ता प्रकाराचे	4
इ)	काही क्षेत्र मालकीचे व काही इतर सत्ता प्रकाराचे	5
ई)	काही क्षेत्र भाड्याचे/खंडाचे व काही इतर सत्ता प्रकाराचे	6
फ)	क्षेत्राचा काही भाग मालकीचा, काही भाग भाड्याचा/ खंडाचा व काही भाग इतर सत्ता प्रकाराचा	7

मालकीची व स्ववहित जमीन

यामध्ये वहिवाटीनुसार मालकीचे (वडिलोपार्जित किंवा स्वतःचे खरेदी खत) व स्ववहित क्षेत्र घ्यावे.

काही क्षेत्र मालकीचे व काही भाड्याचे/खंडाचे

यामध्ये वहिवाटीनुसार मालकीचे व भाड्याने अथवा खंडाने कसावयास घेतलेले क्षेत्र घ्यावे.

सर्व क्षेत्र भाड्याचे/खंडाचे

यामध्ये भाड्याने/खंडाने घेतलेल्या अटीनुसार खालील क्षेत्र घेण्यात यावे.

१. ठराविक रक्कम देऊन करावयास घेतलेले वहिती क्षेत्र
२. ठराविक शेतमाल घेऊन करावयास घेतलेले वहिती क्षेत्र
३. शेतमालाचा हिस्सा घेऊन करावयास घेतलेले वहिती क्षेत्र
४. सावकारी गहाण क्षेत्र वहितीखाली असेल असे क्षेत्र
५. इतर काही अटींवर क्षेत्र वहितीसाठी घेतले असेल ते क्षेत्र

सर्व क्षेत्र इतर सत्ता प्रकाराचे

यामध्ये अतिक्रमणीत, जबरदस्तीने घेतलेले बेकायदेशीर, वादातील असलेले परंतु कसले जाणारे क्षेत्र नोंदवावे.

काही क्षेत्र मालकीचे व काही इतर सत्ता प्रकाराचे

यामध्ये वहिवाटीनुसार मालकीचे व अतिक्रमणीत, जबरदस्तीने घेतलेले बेकायदेशीर, वादातील काही क्षेत्र कसले जात असेल तर असे क्षेत्र नोंदवावे.

काही क्षेत्र भाड्याचे / खंडाचे व काही इतर सत्ता प्रकाराचे

यामध्ये काही क्षेत्र भाड्याने/खंडाने कसावयास घेतले असल्यास असे क्षेत्र व अतिक्रमणीत, जबरदस्तीने घेतलेले बेकायदेशीर, वादातील काही क्षेत्र कसले जात असेल तर असे क्षेत्र नोंदवावे.

क्षेत्राचा काही भाग मालकीचा, काही भाग भाड्याचा/खंडाचा व काही भाग इतर सत्ता प्रकाराचा

यामध्ये वहिवाटीनुसार मालकीचे व काही क्षेत्र खंडाने/भाड्याने कसावयास घेतले असल्यास आणि याशिवाय अतिक्रमणीत, जबरदस्तीने घेतलेले बेकायदेशीर, वादातील काही क्षेत्र कसले जात असेल तर असे सर्व क्षेत्र समाविष्ट करण्यात येईल.

रकाना क्र.3+ 4 +5 = रकाना क्र. 6

रकाना क्र.3 मालकीची व स्ववहित जमीनी मध्ये वास्तव्याच्या गावातील, वास्तव्याच्या गावाबाहेरील परंतु त्याच तालुक्यातील, व गावात जमिन आहे परंतु खातेदाराचे वास्तव्य तालुक्याच्या बाहेर असेल तर सर्व जमिनीचा समावेश होईल. खातेदाराचे क्षेत्र नमुन्यासाठी निवडलेल्या गावात व तालुक्याबाहेर असे दोन्ही कडेही असेल तर ही दोन्ही स्वतंत्र खाती होतील.

रकाना क्र. 4 सर्व क्षेत्र भाड्याचे/खंडाचे मध्ये काही क्षेत्र मालकीचे व काही भाड्याचे / खंडाचे

रकाना क्र. 5 सर्व क्षेत्र इतर सत्ता प्रकाराचे मध्ये (अतिक्रमणीत, जबरदस्तीने घेतलेले बेकायदेशीर, वादातील वगैरे)क्षेत्र येथे नोंदवावे.

रकाना क्र. 6 एकूण वहिती क्षेत्र = रकाना क्र.3+ 4 +5 मधील क्षेत्राची बेरीज = अ (२)मधील रकाना क्र. २(V) .

रकाना क्र. 7 वहिवाटीच्या प्रकारानुसार कोड नं. लिहावा.

(क) - क्षेत्राचे वापरानुसार वर्गीकरण

रकाना क्र. 8 निव्वळ पेरलेले ओलित क्षेत्र नोंदवावे (यामध्ये दुसोटा / तिसोटा किंवा दुबार/तिबार क्षेत्र धरू नये.)

रकाना क्र. 9 निव्वळ पेरलेले जिरायत क्षेत्र नोंदवावे (यामध्ये दुसोटा / तिसोटा किंवा दुबार/तिबार क्षेत्र धरू नये.)

रकाना क्र. 10 = रकाना क्र. 8 + रकाना क्र. 9

रकाना क्र. 11 मध्ये सन 2015-16 या वर्षात पड असलेले क्षेत्र नोंदवावे. (चालू पड क्षेत्र)

रकाना क्र. 12 = रकाना क्र.10 + रकाना क्र.11

रकाना क्र. 13 लागवडीस उपलब्ध नसलेले क्षेत्र,यामध्ये जंगल, घरे, तळी, विहिरी इ.खालील तसेच ओसाड जमिनीखालील क्षेत्र नोंदवावे.

रकाना क्र.14 = रकाना क्र. 12 + रकाना क्र. 13 = रकाना क्र. 6

रकाना क्र.15 वहिती खातेदाराचे क्षेत्र ओलिताच्या ज्या प्रकारामध्ये मोडते त्या प्रकाराचा कोड नं. खालीलप्रमाणे लिहावा.

बाब	ओलिताचा प्रकार	कोड नं.
अ	संपूर्ण ओलित	1
ब	काही प्रमाणात ओलित,काही प्रमाणात जिरायत	2
क	संपूर्ण जिरायत	3
ड	संपूर्ण चालू पड क्षेत्र	4

महाराष्ट्रात होणा-या प्रमुख पिकांची नावे त्यांच्या कोड नंबरसह परिशिष्ट -३ मध्ये दर्शविली आहेत. त्यापैकी घेत असलेल्या ओलित व जिरायत पिकाखालील क्षेत्र नोंदवावे. मिश्र पिकातील प्रत्येक पिकाचे क्षेत्र ठरविणेसाठी पेरणीचेवेळी त्यातील प्रत्येक पिकाचे किती बियाणे वापरले यावरून प्रत्येक पिकाचे क्षेत्र ठरवावे व तसे वेगवेगळे लिहावे.

१.एकाच पिकाखालील क्षेत्र निव्वळ पेरलेल्या क्षेत्रापेक्षा जास्त असू नये.

२.एकूण सर्व पिकाखालील क्षेत्र हे निव्वळ पेरलेल्या क्षेत्राइतके किंवा दुसोटा, तिसोटा यामुळे जास्त येऊ शकते.

३.मिश्र पिकांचे क्षेत्र हे वेगवेगळ्या पिकांबाबत पेरलेल्या बियाण्यांच्या प्रमाणात विभागले जावे.

भाग ड - 1:एकूण पिकाखालील क्षेत्र: रकाना क्र. 56 ते 58 मध्ये सन 2015-16 या वर्षात जे पीक घेतले असेल त्या सर्व पिकांखालील ओलित व जिरायत क्षेत्राची बेरीज घ्यावी.

भाग ड -2: एकूण पिकाखालील क्षेत्र: रकाना क्र. 87 ते 89 मध्ये सन 2015-16 या वर्षात जे पीक घेतले असेल त्या सर्व पिकांखालील ओलित व जिरायत क्षेत्राची बेरीज घ्यावी.

भाग ड -3 : एकूण सर्व पिकाखालील क्षेत्र : भाग ड-1 व भाग ड-2 मधील सर्व पिकांखालील ओलित व जिरायत क्षेत्राची बेरीज घ्यावी.रकाना क्र. 90 व रकाना क्र. 91 ची बेरीज रकाना क्र.92 मध्ये घ्यावी. ही बेरीज म्हणजेच त्या वहिती खातेदाराचे पिकांखालील एकूण क्षेत्र होय. हे क्षेत्र(क)क्षेत्राचे वापरानुसार वर्गीकरण रकाना क्र.10मधील निव्वळ पेरलेल्या क्षेत्राइतके किंवा दुसोटा/तिसोटा पिकाखालील क्षेत्रामुळे जास्त येऊ शकते.

*सर्व ठिकाणी क्षेत्र हेक्टर व आर. मध्येच नोंदवावे.हेक्टर.आर.प्रति आर असे नोंदवू नये.($\times 4.562$) ($\sqrt{4.56}$)

परिशिष्ट -2

(नमुना कृषि गणना)

कृषि गणना 2015- 16 महाराष्ट्र राज्य

तक्ता एस.एस. : रजिस्टर एच् चा सारांश

1.राज्य: महाराष्ट्र
 2.जिल्हा :-
 3.तहसिल:-
 4 गट
 5.गाव

6.मंडळ :-
 7 सजा :-
 8.तलाठयाचे पूर्ण नाव :-
 9. क्षेत्र परिमाण :- हेक्टर/ एकर /इतर *
 10. कनव्हर्जन फॅक्टर (3 दशांश स्थळापर्यंत) -1

अ.क्र.	आकारमान गट	अनुसुचित जाती		अनुसुचित जमाती		इतर		संस्थेचे		एकूण	
		एकूण वहिती खातेदार	वहिती क्षेत्र	एकूण वहिती खातेदार	वहिती क्षेत्र	एकूण वहिती खातेदार	वहिती क्षेत्र	एकूण वहिती खातेदार	वहिती क्षेत्र	एकूण वहिती खातेदार (रकाना 3+5+7+9)	वहिती क्षेत्र (रकाना 4+6+8+10)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	0.50 हे. पेक्षा कमी										
2	0.50 ते 1.00 हे. पेक्षा कमी										
3	1.00 ते 2.00 हे.पेक्षा कमी										
4	2.00 ते 3.00 हे.पेक्षा कमी										
5	3.00 ते 4.00 हे.पेक्षा कमी										
6	4.00 ते 5.00 हे.पेक्षा कमी										
7	5.00 ते 7.50 हे.पेक्षा कमी										
8	7.50 ते 10.00 हे. पेक्षा कमी										
9	10.00ते 20.00 हे.पेक्षा कमी										
10	20.00 हे. व त्यापेक्षा जास्त										
	एकूण										

*क्षेत्र परिमाण जसे हेक्टर, आर, एकर स्पष्टपणे दर्शावावे. अ.क्र. १० येथे हेक्टरचा कनव्हर्जन फॅक्टर दर्शावावा. अ.क्र. ९ मध्ये परिमाण हेक्टर असेल तर अ.क्र. १० येथे १ लिहावे. कनव्हर्जन फॅक्टर ३ दशांश स्थळापर्यंत लिहावा. जसे २.४७१ एकर - १ हेक्टर किंवा १ एकर - ०.४०५ हेक्टर.

मंडळ अधिकारी यांची स्वाक्षरी व दिनांक
 नाव-----

तलाठयाची स्वाक्षरी व दिनांक
 नाव-----

तक्ता एस्. एस्. (परिशिष्ट-२) भरण्याबाबतच्या सुचना

रकाना क्र.	सुचनांचा तपशिल
3 ते 10	आकारमान गटानुसार व सामाजिक गटानुसार निवडलेल्या गावातील एकूण वहिती खातेदार व त्यांचे वहिती क्षेत्र संबंधित रकान्यात नोंदवावे. टेबल 1 वरून माहिती भरावी.
11	रकाना क्रमांक 3, 5, 7 व 9 मधील एकूण वहिती खातेदारांच्या संख्येची आकारमान गटनिहाय बेरीज घ्यावी.
12	रकाना क्रमांक 4, 6, 8 व 10 मधील वहिती क्षेत्राची आकारमान गटनिहाय बेरीज घ्यावी.

परिशिष्ट -3

कृषि गणना 2015-16 महाराष्ट्र राज्य, पिकांना द्यावयाच्या कोड नंबरची यादी.
उद्यान पिकांशिवाय इतर पिके

कोड नंबर	पिके	कोड नंबर	पिके	कोड नंबर	पिके
0101	भात ख./भात उन्हाळी	0209	मठ / मटकी	1101	कापूस
0102	ज्वारी ख./ ज्वारी र.	0288	इतर कडधान्ये	1102	ज्युट
0103	बाजरी ख./बाजरी उ.	0401	ऊस	1103	ढेएंचा
0104	मका	0488	इतर साखर पिके	1104	ताग
0105	नागली	1001	भुईमूग ख. /भुईमूग उ.	1188	इतर तंतूमय पिके
0106	गहू	1002	एरंडी	1288	इतर रंग व कातडी कमावण्यासाठीची पिके
0188	इतर तृणधान्ये	1003	तीळ ख. / तीळ र.	1302	तंबाखू
0201	हरभरा	1004	मोहरी	1388	इतर औषधी व मादक पदार्थाची पिके
0202	तूर	1005	जवस	1403	हिरवळीची पिके (खतासाठी)
0203	उडिद	1006	नारळ	1488	इतर चा-याची पिके
0204	मूग ख./मूग र./मूग उ.	1007	सुर्यफुल ख./सुर्यफुल र.	1499	चारा व हिरवळीची पिके
0205	मसूर	1008	करडई	1802	बांबू
0206	हुलगा / कुळीथ	1009	सोयाबीन	1803	तूती
0207	घेवडा	1010	काराळे	1806	सुबाभुळ
0208	वाटाणा (डाळीसाठी)	1088	इतर गळीत पिके	1888	इतर अखाद्य पिके
उद्यान पिके					
0501	काळी मिरा	0513	जायफळ	0605	इतर लिंबू वर्गीय फळपिके
0502	मिरची (मसाल्यासाठी)	0514	मेथी	0606	केळी
0503	आले	0515	लवंग	0607	द्राक्षे
0504	हळद	0516	दालचिनी	0608	द्राक्षे (मद्यार्कासाठी)
0505	वेलदोडे (लहान)	0519	पानवेल	0614	चिकू
0506	वेलदोडे (मोठे)	0520	ओवा	0615	पपई
0507	सुपारी	0588	इतर मसाल्याची पिके	0616	पेरु
0508	लसूण	0601	आंबा	0619	काजू
0509	कोथिंबीर	0602	संत्रा	0621	फणस
0510	चिंच	0603	मोसंबी	0623	अननस
0511	जिरे	0604	कागदी लिंबू	0624	टरबूज

उद्यान पिके							
कोड नंबर	पिके		कोड नंबर	पिके		कोड नंबर	पिके
0625	खरबूज/कलिंगड		0716	कोबी		1601	ऑर्चिड
0627	बोर		0717	इतर पालेभाज्या		1602	गुलाब
0628	बेल		0718	वांगी		1603	ग्लॅडिओलस
0630	आवळा		0719	हिरवा वाटाणा		1604	कार्नेशन
0631	डाळिंब		0720	भेंडी		1605	झेंडू
0632	सिताफळ		0721	फूलकोबी		1606	मोगरा
0635	जामून		0722	काकडी		1607	शेवंती
0638	स्ट्रॉबेरी		0723	दुधी भोपळा		1608	निशिंगंध
0688	इतर फळझाडे		0724	लाल भोपळा		1609	जरबेरा
0701	बटाटा		0725	कारले		1610	ग्लॅडिया
0703	रताळे		0726	इतर वेलवर्गीय फळभाज्या		1688	इतर फुलझाडे
0705	सुरण		0727	गवार		1701	अश्वगंधा
0706	अरबी		0728	वाल		1704	मुसळी
0707	इतर कंदमुळे		0729	शेवगा		1705	इतर औषधी वनस्पती
0708	कांदा ख./कांदा रांगडा/ कांदा र.		0730	हिरवी मिरची		1706	मेहंदी
0709	गाजर		0731	दोडका		1707	कोरफड
0710	मुळा		0733	पडवळ		1708	ब्राम्ही
0711	बीट		0734	तोंडली		1711	गवती चहा
0713	टोमॅटो		0788	इतर भाजीपाला		1712	पुदीना
0714	पालक		1502	कॉफी		1714	निलगिरी (तेलासाठी)
0715	चवळई		1588	इतर लागवडीची पिके		1715	इतर सुगंधी वनस्पती

परिशिष्ट - 4

(कृषि गणना)

कृषि गणना 2015-16, महाराष्ट्र राज्य

कृषि गणनेच्या याद्या, प्रपत्र व रजिस्टरवर वापरावयाचे जिल्हा व तालुक्यांचे कोड नंबर (संकेतांक)

(1) नंदुरबार 01

अक्कलकुवा	01	अक्राणी	02	तळोदे	03
शहादा	04	नंदुरबार	05	नवापूर	06

(2) धुळे 02

शिरपूर	01	शिंदखेडा	02	साक्री	03	धुळे	04
--------	----	----------	----	--------	----	------	----

(3) जळगाव 03

चोपडा	01	यावल	02	रावेर	03	मुक्ताईनगर	04
बोदवड	05	भुसावळ	06	जळगाव	07	एरंडोल	08
धरणगाव	09	अमळनेर	10	पारोळा	11	भडगाव	12
चाळीसगाव	13	पाचोरा	14	जामनेर	15		

(4) बुलढाणा 04

जळगाव (जा)	01	संग्रामपूर	02	शेगाव	03	नांदुरा	04
मलकापूर	05	मोताळा	06	खामगाव	07	मेहकर	08
चिखली	09	बुलढाणा	10	देऊळगाव राजा	11	शिंदखेड	12
लोणार	13						

(5) अकोला 05

तेल्हारा	01	अकोट	02	बाळापूर	03
अकोला	04	मुर्तिजापूर	05	पातूर	06
बार्शीटाकळी	07				

(6) वाशिम 06

मालेगाव	01	मंगळूरपीर	02	कांरजा (लाड)	03
मानोरा	04	वाशिम	05	रिसोड	06

(7) अमरावती 07

धारणी	01	चिखलदरा	02	अंजनगाव	03	अचलपूर	04
चांदूर बाजार	05	मोर्शी	06	वरुड	07	तिवसा	08
अमरावती	09	भातकुली	10	दर्यापूर	11	नांदगाव (खं)	12
चांदूर रेल्वे	13	धामंणगाव	14				

(8) वर्धा 08

आष्टी	01	कारंजा	02	आर्वी	03	सेलू	04
वर्धा	05	देवळी	06	हिंगणघाट	07	समुद्रपूर	08

(9) नागपूर 09

नरखेड	01	काटोल	02	कळमेश्वर	03	सावनेर	04
पारशिवणी	05	रामटेक	06	मौदा	07	कामठी	08
नागपूर (ग्रा)	09	नागपूर (शहर)	10	हिंगणा	11	उमरेड	12
कुही	13	भिवापूर	14				

(10) भंडारा 10

तुमसर	01	मोहाडी	02	भंडारा	03	साकोली	04
लाखणी	05	पवनी	06	लाखंदूर	07		

(11) गोंदिया 11

तिरोडा	01	गोरेगाव	02	गोंदिया	03	आमगाव	04
सालेकसा	05	सडक अर्जुनी	06	अर्जुनी मोरगाव	07	देवरी	08

(12) गडचिरोली 12

वडसा देसाईगंज	01	अरमोरी	02	कुरखेडा	03	कोरची	04
धानोरा	05	गडचिरोली	06	चामोर्शी	07	मुलचेरा	08
एटापल्ली	09	भामरागड	10	अहेरी	11	सिरोंचा	12

(13) चंद्रपूर 13

वरोरा	01	चिमूर	02	नागभिड	03	ब्रम्हपूरी	04
सावली	05	सिंदेवाही	06	भद्रावती	07	चंद्रपूर	08
मूळ	09	पोंभुर्णा	10	बल्लारपूर	11	कोरपना	12
राजूरा	13	गोंडपिंपरी	14	जिवती	15		

(14) यवतमाळ 14

नेर	01	बाभुळगाव	02	कळंब	03	यवतमाळ	04
दारव्हा	05	दिग्रस	06	पुसद	07	उमरखेड	08
मोहगाव	09	आर्णी	10	घाटंजी	11	केळापूर	12
राळेगाव	13	मारेगाव	14	झरी जामणी	15	वणी	16

(15) नांदेड 15

माहुर	01	किनवट	02	हिमायतनगर	03	हदगाव	04
अर्धापूर	05	नांदेड	06	मुदखेड	07	भोकर	08
उमरी	09	धर्माबाद	10	बिलोली	11	नायगाव	12
लोहा	13	कंधार	14	मुखेड	15	देगलूर	16

(16) हिंगोली 16

सेनगाव	01	हिंगोली	02	औढा नागनाथ	03
कळमनुरी	04	वसमत	05		

(17) परभणी 17

सेलु	01	जितूर	02	परभणी	03
मानवत	04	पाथ्री	05	सोनपेठ	06
गंगाखेड	07	पालम	08	पुर्णा	09

(18) जालना 18

भोकरदन	01	जाफ्राबाद	02	जालना	03	बदनापूर	04
अंबड	05	घनसांवगी	06	परतूर	07	मंठा	08

(19) औरंगाबाद 19

कन्नड	01	सोयगाव	02	सिल्लोड	03
फुलंब्री	04	औरंगाबाद	05	खुलताबाद	06
वैजापूर	07	गंगापूर	08	पैठण	09

(20) नाशिक 20

सुरगाणा	01	कळवण	02	देवळा	03	बागलाण	04
मालेगाव	05	नांदगाव	06	चांदवड	07	दिंडोरी	08
पेठ	09	त्र्यंबकेश्वर	10	नाशिक	11	इगतपुरी	12
सिन्नर	13	निफाड	14	येवला	15		

(21) ठाणे 21

ठाणे	09	भिंवडी	10	शहापूर	11
कल्याण	12	उल्हासनगर	13	अंबरनाथ	14
मुरबाड	15				

(22) मुंबई उपनगर 22

अंधेरी	01	बोरीवली	02	कुर्ला	03
--------	----	---------	----	--------	----

(23) रायगड 24

उरण	01	पनवेल	02	कर्जत	03	खालापूर	04
पेण	05	अलीबाग	06	मुरुड	07	रोहा	08
सुधागड	09	माणगाव	10	तळा	11	श्रीवर्धन	12
म्हसाळा	13	महाड	14	पोलादपूर	15		

(24) पुणे 25

जुन्नर	01	आंबेगाव	02	शिरूर	03	खेड	04
मावळ	05	मुळशी	06	हवेली	07	पुणे शहर	08
दौंड	09	पुरंदर	10	वेलहा	11	भोर	12
बारामती	13	इंदापूर	14				

(25) अहमदनगर 26

अकोले	01	संगमनेर	02	कोपरगाव	03	राहाता	04
श्रीरामपूर	05	नेवासा	06	शेवगाव	07	पाथर्डी	08
अहमदनगर	09	राहुरी	10	पारनेर	11	श्रीगोंदा	12
कर्जत	13	जामखेड	14				

(26) बीड 27

आष्टी	01	पाटोदा	02	शिरूर कासार	03	गेवराई	04
माजलगाव	05	वडवणी	06	बीड	07	केज	08
धारूर	09	परळी	10	अंबेजोगाई	11		

(27) लातूर 28

लातूर	01	रेणापूर	02	अहमदपूर	03	जळकोट	04
चाकूर	05	शिरूर अंततपाळ	06	औसा	07	निलंगा	08
देवणी	09	उदगीर	10				

(28) उस्मानाबाद 29

परांडा	01	भूम	02	वाशी	03	कळंब	04
उस्मानाबाद	05	तुळजापूर	06	लोहारा	07	उमरगा	08

(29) सोलापूर 30

करमाळा	01	माढा	02	बाशी	03	उ.सोलापूर	04
मोहोळ	05	पंढरपूर	06	माळशिरस	07	सांगोला	08
मंगळवेढा	09	द.सोलापूर	10	अक्कलकोट	11		

(30) सातारा 31

महाबळेश्वर	01	वाई	02	खंडाळा	03	फलटण	04
माण (दहिवडी)	05	खटाव (वडूज)	06	कोरेगाव	07	सातारा	08
जावळी(मेढा)	09	पाटण	10	कराड	11		

(31) रत्नागिरी 32

मंडणगड	01	दापोली	02	खेड	03		
चिपळूण	04	गुहागर	05	रत्नागिरी	06		
संगमेश्वर	07	लांजा	08	राजापूर	09		

(32) सिंधुदुर्ग 33

देवगड	01	वैभववाडी	02	कणकवली	03		
मालवण	04	वेगुर्ला	05	कुडाळ	06		
सावंतवाडी	07	दोडामार्ग	08				

(33) कोल्हापूर 34

शाहूवाडी	01	पन्हाळा	02	हातकणंगले	03		
शिरोळ	04	करवीर(कोल्हापूर)	05	बावडा	06		
राधानगरी	07	कागल	08	भुदरगड	09		
आजरा	10	गडहिंग्लज	11	चंदगड	12		

(34) सांगली 35

शिराळा	01	वाळवा(इस्लामपूर)	02	पलूस	03		
खानापूर(विटा)	04	आटपाडी	05	तासगाव	06		
मिरज	07	कवठेमहांकाळ	08	कडेगांव	09		
जत	10						

(35) पालघर 36

तलासरी	01	डहाणू	02	विक्रमगड	03	जव्हार	04
मोखाडा	05	वाडा	06	पालघर	07	वसई	08

परिशिष्ट - 5

कृषि गणना २०१५-१६, महाराष्ट्र राज्य

पर्यवेक्षण अहवाल

(प्रत्येक तपासणी अधिकारी यांनी कृषि गणनेबाबत दिलेल्या सुचना पुस्तिकेचा अभ्यास करून सुचना पुस्तिकेत दिलेल्या सुचनाप्रमाणे कार्यवाही झाली आहे असे तपासल्यानंतरच पर्यवेक्षण अहवाल भरावा व उप आयुक्त (कृषि गणना) कार्यालयास पाठवावा.)

- (१) तपासणी अधिका-याचे नाव :- -----
 (२) पदनाम :- -----
 (३) पर्यवेक्षण दिनांक :- -----
 (४) जिल्हा :- ----- तहसिल :- ----- मंडळ :- -----
 सजा :- ----- गावाचे नाव :- -----
 तलाठयाचे नाव :- -----

(१) सजातील एकूण गावे (संख्या) -	
(अ) काम पूर्ण झालेली गावे (संख्या) -	(ब) काम अपूर्ण असलेली गावे (संख्या) -
(२) यादी क्रमांक एल-१ तसेच यादी क्र.एल-२ तयार करताना ८-अ व ७/१२ चा आधार घेतला आहे काय ?	होय/नाही
(३) एखादा खातेदार नोंदवायचा राहिला आहे काय ? यादी एल-१ व एल-२ नुसार	होय/नाही
(४) प्रत्येक खातेदाराच्या सर्व जमिनीच्या नोंदी घेतल्यानंतर तलाठयाने ७/१२ च्या प्रत्येक पानावर पेन्सिलीने (✓) अशी खूण केलेली आहे काय ?	होय/नाही
(५) अनुसुचित जाती/अनुसुचित जमाती खातेदारांच्या नोंदी बरोबर केल्या आहेत काय ?	होय/नाही
(६) स्त्री खातेदाराचे बाबतीत नोंद घेतली आहे काय ?	होय/नाही
(७) गावात संस्थेची खाती असल्यास ती विचारात घेतली आहेत काय ?	होय/नाही
(८) प्रपत्र एल-२ चा उपयोग करून यादी एल-१ मध्ये अपूर्ण खाती पूर्ण केली आहेत काय ?	होय/नाही
(९) गाव गोषवारा तक्ता-३ तयार करताना अ.क्र. १ ते ३ ची माहिती भुमि अभिलेखातून (गाव नमुना १ आणि ११) मधून घेतली आहे काय ?	होय/नाही
(१०) ज्या खात्याची संपूर्ण जमीन बिगरशेती किंवा १ वर्षांपेक्षा जास्त काळ पडीत राहिलेली आहे अशी खाती कृषि गणनेतून वगळली आहेत काय ?	होय/नाही
(११) गावातील सर्व रहिवासी वहिती खातेदारांच्या नोंदी चढत्या क्रमवारीने यादी क्र.एल-१ मध्ये केल्या आहेत काय ?	होय/नाही
(१२) नमुना कृषि गणनेसाठी तलाठी सजातील कोणते गाव निवडलेले आहे ? गावाचे नाव.....	
(१३) नमुना कृषि गणनेसाठी निवडलेल्या गावाचीच माहिती रजिस्टर - एच मध्ये भरली आहे काय ?	होय/नाही
(१४) रजिस्टर - एच मधील खातेदारांच्या नोंदी यादी क्र.एल-१ सर्व्हे नं./पोट हिस्सा नंबर निहाय नोंदवून एकूण क्षेत्राच्या स्तंभवार बेरजा घेतल्या आहेत काय ? यादी एल. १ मधील अनुक्रमांकाच्या चढत्या क्रमवारीनेच रजिस्टर भरले आहे काय ?	होय/नाही
(१५) प्रपत्र एच-१ चा वापर करून रजिस्टर - एच मध्ये नोंदी घेतल्या आहेत काय ?	होय/नाही
(१६) निवडलेल्या गावासाठी तक्ता एस.एस. तक्ता -१ चा वापर करून भरला आहे काय ?	होय/नाही
(१७) खातेदाराचे चालू पडीचे क्षेत्र नोंदविताना १ वर्षांचे आतीलच म्हणजे केवळ २०१५-१६ मधील पडीचे क्षेत्र नोंदविले आहे काय ?	होय/नाही
(१८) तलाठयांचे कामात त्रुटी आढळल्या असल्यास आपण त्यांची पूर्तता करवून घेतली आहे काय ?	होय/नाही

तपासणी करणा-या अधिका-याची स्वाक्षरी

पदनाम :-

स्थळ :-

दिनांक :-

